

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความสำคัญของแบบฝึกหัดคัดการฝึกทักษะภาษาไทย

ทักษะทางภาษาที่มนุษย์ในชาติที่เจริญแล้วใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างกันมี 4 วิธีคือ การฟัง การอ่าน การพูด และการเขียน 2 วิธีแรกเป็นทักษะรับเข้า และ 2 วิธีหลังเป็นทักษะแสดงออก¹ ซึ่ง ฉวีวรรณ จึงเจริญ ไทกล่าวไว้ว่า ทักษะทางภาษามายถึงกระบวนการเกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน เขียน ซึ่งสัมพันธ์กันโดยได้รับการฝึกฝนใหม่ทักษะในระดับประถมศึกษาเน้นคำนึงถึงทักษะขั้นพื้นฐานและกิจกรรมที่จะสอนควบคู่กับทักษะ ทักษะทั้ง 4 คือ

1. การฟัง คือการที่ผู้ฟังสามารถรับรู้และเข้าใจในสิ่งที่พูดหรือภาษาที่ไขหูด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการต่อไปนี้
 - ก. ทักษะขั้นต้นของการฟังนั้นจะต้องประกอบด้วย Auditory Activity และแยกแยะการฟังได้
 - ข. กิจกรรมการฟังนั้นรวมถึงทั้งการฟังนิทาน ฟังบทกลอน ฟังผู้อ่านพูด ฟังการรายงาน ฟังการเล่าเรื่อง รวมสนทนา และอภิปรายใดด้วย
2. การพูด คือการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดเพื่อติดต่อสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ ทักษะเบื้องต้นของการพูดในชั้นประถมคือ
 - ก. ความสามารถในการออกเสียงชัดเจนทั้งในเรื่องพยัญชนะ สระเสียงสั้น เสียงยาว ออกเสียง ร,ล ควบความกล้า ออกเสียงวรรณยุกต์ถูกต้อง ออกเสียงคำยากเฉพาะ (เขียนอย่างหนึ่ง อ่านอย่างหนึ่ง)

¹ มังกร ชัยชนะการา, "ความเห็นเรื่องการสอนอ่านและการสอนเขียน," วารสารครูศาสตร์, 6(ตุลาคม - พฤศจิกายน, 2514), หน้า 36.

ข. กิจกรรมการพูด เด็กมีความสามารถทำกิจกรรมการพูดต่างๆ ได้ ทั้งเรื่องการพูด เพื่อเล่าเรื่อง เพื่ออธิบาย เพื่อสนทนา เพื่อรายงาน เพื่อเล่านิทาน บรรยาย และแสดงเหตุการณ์ เช่น การพูดในบทละคร แบบเล่นหุ่นโต

3. การอ่าน การอ่านหมายถึงการอ่านหนังสือต่างๆ ที่เขียนเป็นหนังสือ หรือเป็นคำอักษรอย่างไรก็ตามจะต้องประกอบด้วย

ก. ทักษะเบื้องต้น หมายถึงการมองเห็นความแตกต่างของตัวพยัญชนะ การกรอกสายตา การกวาดสายตา การอ่านในใจ การเปิดหน้าหนังสือต่างๆ ฯลฯ

ข. กิจกรรมการอ่าน หมายถึงเมื่อเด็กมีทักษะเบื้องต้นในการอ่านแล้ว มีประสิทธิภาพในการอ่าน มีความสามารถที่จะอ่านได้ก็แล้ว เด็กจะอ่านเรื่องราวต่างๆ จากบทความ จากหนังสือประเภทต่าง ๆ ได้

4. การเขียน หมายถึงการถ่ายทอดความรู้สึกลงไปเป็นตัวหนังสือ ซึ่งจำเป็นจะต้องมี

ก. ทักษะในการเขียน รวมทั้งการฝึกซ้อมเขียน การคัดลายมือ การเขียนเป็นคำ ๆ เป็นประโยค ใ้ถูกต้อง เขียนโดยมีการแบ่งวรรคตอนถูกต้อง หรือย่อหน้าให้จบเรื่อง

ข. เขียนใ้ถูกต้องตามแบบเขียนต่าง ๆ เช่น เขียนจากประสบการณ์ตนเอง จากความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ เขียนรายงาน เขียนย่อเรื่อง ย่อความ เขียนกลอน เขียนนิทาน นิทาน หรือเรื่องราวต่าง ๆ²

²ฉวีวรรณ จึงเจริญ, "ทักษะทางภาษา," เอกสารประกอบการสัมมนา

เพื่อศึกษาหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ณ.วิทยาลัยครูสวนสุนันทา (26 ก.ค. -

6 ส.ค.), 2519, อัสสัมชัญ.

ในเรื่องของทักษะทางภาษาในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนนี้ อินทร์ ศรีบุญ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการอ่าน การฟัง การเขียนสะกดคำ และการแต่งความของนักเรียนที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา 6 แห่งในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า ความสามารถในการฟัง การอ่าน การเขียนสะกดคำ และแต่งความมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ สุชา จันทร์เฒ่า ได้วิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจคำศัพท์และความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนประถมศึกษาบางแห่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่าความเข้าใจคำศัพท์และความเข้าใจในการอ่านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการวิจัยดังกล่าวแสดงว่า ทักษะในการฟัง การอ่าน การพูด และการเขียนมีความสัมพันธ์กัน นักเรียนจะมีทักษะดังกล่าวได้ต้องอาศัยการฝึกฝนอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความรู้และทักษะทางภาษาอย่างแตกฉาน เกี่ยวกับการฝึกทักษะทางภาษานี้ได้มีผู้ให้ความคิดเห็นไว้หลายท่านคือ

นิภา ชวนะพานิช กล่าวว่าสิ่งที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้นนั้นก็คือแบบฝึกหัดทักษะ เพราะนักเรียนได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วมาฝึกให้เกิดความเข้าใจกว้างขวางมากขึ้น แต่ในการจัดทำแบบฝึกหัด ครูต้องจัดทำด้วยความรอบคอบ³ เพราะจะได้พบผลว่าถึงแม้แบบฝึกหัดจะมีความสำคัญต่อการฝึกทักษะทางการพูด การเขียน แต่ก็ยังมีครูอีกเป็นจำนวนมากที่ให้แบบฝึกหัดแก่เด็กอย่างไม่เหมาะสม ไม่ช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้อง ครูจึงควรเลือกแบบฝึกหัดมาทดลองใช้ก่อนนำมาให้เด็กทำพอสมควร⁴

³ นิภา ชวนะพานิช, "การสร้างแบบฝึกหัดทักษะภาษาไทยเรื่องสระเสียงยาว," วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518, หน้า 2.

⁴ ประเทิน มหาจันทร์, หลักการสอนภาษา (โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ วิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน, อัสสัมชัญ), หน้า 7.

ในการฝึกทักษะจำเป็นของอาศัยแบบฝึกหัดเพื่อทบทวนความเข้าใจและฝึกในเรื่องที่ได้เรียนไปแล้ว ครูส่วนมากจะใช้แบบฝึกหัดที่มีอยู่ในหนังสือแบบเรียนให้นักเรียนฝึกหัดหลังจากเรียนแล้ว แต่หนังสือแบบเรียนบางเล่มมีแบบฝึกหัดเพียงเล็กน้อย หรือไม่มีเลย, ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูโดยตรงที่จะต้องสร้างแบบฝึกหัดให้เหมาะสมกับเรื่องที่สอนเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะและเข้าใจมากขึ้น โดยอาศัยเนื้อหาในแบบเรียนเป็นหลัก, ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแบบฝึกหัดมีความสัมพันธ์กับหนังสือแบบเรียนโดยตรง ในเรื่องความสัมพันธ์ของหนังสือแบบเรียนและแบบฝึกหัดนี้มีผู้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

บรอตตัน (Broughton) กล่าวว่า หนังสือแบบเรียนส่วนมากมีความยาวและขนาดจำกัด ทำให้ไม่สามารถจัดทำแบบฝึกหัด และฝึกฝนให้มากพอได้ ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่ครูจะต้องสร้างแบบฝึกหัดประกอบแบบเรียนนั้นตามความเหมาะสมโดยศึกษาวิธีและเทคนิคของผู้เชี่ยวชาญในการสร้างแบบฝึกหัดชนิดต่าง ๆ อาเซอร์คิง ได้แสดงความเห็นว่า ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนโดยยึดแบบเรียนเป็นหลักนั้นจะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในการอ่านก็ตาม แต่ถาต้องการให้นักเรียนมีความคล่องแคล่วในด้านการเขียน การพูด ครูจำเป็นต้องมีแบบฝึกหัดอื่นประกอบด้วย⁵ ซึ่งความเห็นของ บรอตตันและคิง นี้ตรงกับความเห็นของ แดคคาเนย์ (Daccanay) และโบเวน (Bowen) ที่กล่าวถึงหนังสือแบบเรียนว่า หนังสือแบบเรียนเพียงอย่างเดียวยังไม่เป็นการพอเพียงที่จะก่อให้เกิดสภาพการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้โดยเฉพาะ

⁵Geoffrey Broughton, "The Teacher and His Textbook," English Language Teaching, 21(May, 1967), pp. 262 - 64.

⁶Arthur H. King, "Notes on Remedial English at Higher Education Level," English Language Teaching, 27 (June, 1973), p. 245.

ทางการเรียนภาษา ครูจะต้องมีศิลปะในการสอน และการเตรียมบทเรียนพร้อมทั้งสร้างแบบฝึกหัดเพิ่มเติมหลาย ๆ แบบ เนื่องจากนักเรียนแต่ละกลุ่มแต่ละชั้นมีความสามารถและความกระตือรือร้นตลอดจนพื้นฐานต่างกันครูจึงต้องคำนึงถึงวิธีสอน การเตรียมบทเรียน และการเลือกแบบฝึกหัดประกอบนอกเหนือจากในแบบเรียนเพื่อให้การสอนประสบผลดียิ่งขึ้น⁷

จะเห็นได้ว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องให้แบบฝึกหัดแก่เด็กเพื่อฝึกทักษะหลังจากที่ได้เรียนเนื้อหาจากแบบเรียนไปแล้วให้มีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น จึงถือว่าแบบฝึกหัดเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งครูสามารถนำไปประกอบกิจกรรมการสอนได้เป็นอย่างดี แบบฝึกหัดจึงมีความสัมพันธ์กับวิธีสอนอย่างใกล้ชิด ใ้มีนักการศึกษาบางคนศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแบบฝึกหัดและวิธีสอนไว้ดังนี้

ศศิธร สุทธิแพทย ไ้กล่าวว่,

เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาที่มีความสำคัญต่อคนไทยทุกคน การเรียนรู้อาษาไทยนอกจากจะเป็นการรักษาวินัยธรรมของชาติไว้แล้ว ยังเป็นเครื่องช่วยในการติดต่อสื่อสาร การประกอบอาชีพ และการหาความเพลิดเพลินในการพูด การฟัง การอ่านและการเขียนอีกด้วย และหาวิธีสอนหลาย ๆ วิธีเพื่อใช้ในโอกาสต่าง ๆ การท้าวเช่นนี้จะช่วยในด้านการเตรียมตัว การจัดเวลาให้เหมาะสม และนักเรียนสามารถเรียนไ้ครบตามเนื้อหา ในขณะที่เด็กมักไ้ไ้ได้รับความรู้ที่เป็นกฎเกณฑ์ และความรู้ที่นำมาใช้ในชีวิิตประจำวันไ้ไ้ สิ่งหนึ่งที่จะช่วยการสอนของครูให้ประสบผลสำเร็จไ้ก็คือ แบบฝึกหัด เพราะการใช้แบบฝึกหัดที่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดจะช่วยทุ่นเวลาในการสอนกฎเกณฑ์ การยกตัวอย่าง ทั้งยังเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนในแง่ของเรื่องควย แบบฝึกหัดจึงควรมีส่วนสัมพันธ์กับวิธีสอนดังนี้

7

F. R. Daccanay, and J. Donald Bowen, Techniques and Procedures in Second Language Teaching (Quezon City: Alemar Phoenix Publishing House, Inc., 1963), Preface.

1. การสอนโดยใช้กฎเกณฑ์ โดยวิธีนี้แบบฝึกหัดควรจะมี คำชี้แจงส่วนที่เป็นความรู้ โดยย่อ และยกตัวอย่างให้เป็นที่ เข้าใจเมื่อนักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดแล้ว เขาจะเกิดความรู้ ความเข้าใจโดยไมต้องท่องจำ เพราะได้ทำแบบฝึกหัดซ้ำ ๆ จนเกิดความแม่นยำ

2. การสอนโดยให้รู้จักสังเกต วิธีสอนแบบนี้จะใช้การ ยกตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง และหัดสังเกตรูปแบบ โครงสร้าง หรือลักษณะที่ปรากฏอยู่ เพื่อสรุปออกมาเป็น กฎเกณฑ์ ไม่เพียงแต่สังเกตุตัวอย่างที่ครูยกมาให้ดูเท่านั้น หากแต่ยังต้องสังเกตการใช้ภาษาจากบุคคล หรือมวลชนต่าง ๆ การให้ทำแบบฝึกหัดก็ช่วยให้นักเรียนสังเกตุ ทำความเข้าใจ สามารถแยกแยะสิ่งที่ต้องการออกจากสิ่งอื่นได้ บอกเค้าโครง บอกความรู้ที่ใครรับ และจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เขาจะนำไป เป็นหลักในการสังเกตสิ่งที่อยู่รอบตัว แล้วรวบรวมตัวอย่าง ประกอบหรือนำไปวิเคราะห์ให้เกิดความรู้กว้างขวางต่อไป

3. การสอนโดยการจัดกิจกรรม วิธีนี้ช่วยให้การเรียน การสอนสนุกสนานขึ้น เพราะนักเรียนได้มีส่วนร่วมในบทเรียน และมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและความสามารถของตน ใคร่ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น ได้ฝึกความรับผิดชอบร่วมกับหมู่คณะใน การใช้แบบฝึกหัด สามารถนำกิจกรรมเขาไปประกอบทำให้ เกิดความเพลิดเพลินขึ้นได้ แทนการเขียนอย่างเดี่ยว อาจจตอบควยวาจา อาจแข่งขันกัน อาจเล่นเกมส และทำอื่น ๆ ใจตามครูจะพยายามจัดให้เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น และ ความต้องการ โดยธรรมชาติของเด็กทั้งนี้เพื่อให้เขาได้รับทั้ง ความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน

4. การสอนให้เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เนื้อหาที่ใช้สอน ในแต่ละ เรื่องควร เป็นสิ่งที่มีความหมายและอยู่ใกล้ตัวเรา การให้ทำแบบฝึกหัดจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำใหม่อง เห็นความ สำคัญของภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ถ้าแบบฝึกหัดเปิดโอกาส ให้ศึกษาควยคนเองได้ ใหรู้จักคนควยรวบรวมให้ควยควยตัว ตัวอย่างที่พบเห็นบ่อย ๆ หรือที่ตัวเองเคยใช้ จะยิ่งช่วยให้ เขาใจเรื่องไคมากขึ้น ผลพลอยได้คือเขาจะรู้จักนำควยรู้ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง มีหลักเกณฑ์ และมอง เห็นภาษาไทย เป็นภาษาที่มีความหมายขอเขาตลอดไป

5. การสอนไวยากรณ์ โดยทั่วไปแล้วการบรรยาย
ซักถามเท่านั้น ไม่ทำให้บทเรียนน่าสนใจเท่ากับการมีอุปกรณ์
การสอนประกอบ แบบฝึกหัดถือว่าเป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งของครู
อยู่แล้ว ถ้าใครจัดทำอุปกรณ์มาประกอบการใช้แบบฝึกหัดควย
ก็ยิ่งจะทำให้แบบฝึกหัดน่าสนใจยิ่งขึ้น

จากวิธีสอนดังกล่าว 5 วิธีนี้จะเห็นว่าเราสามารถนำ
แบบฝึกหัดมาใช้สัมพันธ์กันได้ทั้งสิ้น เพื่อให้การสอนเป็นที่น่าสนใจ
และใฝ่ใฝ่สมบูรณ์ ครูจึงพยายามสร้างแบบฝึกหัดประกอบการสอน
ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และหมั่นปรับปรุงให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
อยู่เสมอ⁸

005296

เนื่องจากแบบฝึกหัดมีความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง
ที่ครูจะต้องศึกษาหาความรู้ในการสร้างแบบฝึกหัดที่จะฝึกทักษะให้แก่เด็ก ครูจะต้องเลือกเฟ้น
หรือสร้างให้แบบฝึกหัดนั้นมีประสิทธิภาพสูง และเหมาะสมกับนักเรียนมากที่สุด ได้มีผู้กล่าวถึง
ลักษณะของแบบฝึกหัดที่ดีไว้ ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

โรเซนบาวม (Rosenbaum) กล่าวว่า ในการจัดทำแบบฝึกหัดนั้น
ครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กส่วนใหญ่ แล้วจัดทำแบบฝึกหัดไว้ให้มากที่สุดที่เด็กทั้งเก่งและ
อ่อนจะเลือกทำได้ตามความสามารถ และแบบฝึกหัดนั้นควรจะมีชัดเจนและมีความหมายต่อการนำไป
ใช้ในชีวิตประจำวันได้⁹

⁸ ศศิธร สุทธิแพทย์, "แบบฝึกหัดสำหรับสอนเรื่อง วลี ในภาษาไทยระดับประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษา," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2517), หน้า 63 - 65.

⁹ Peter S. Rosenbaum, "Language Instruction and the Schools,"
Report of the 20th Annual Round Table Meeting on Linguistics and
Language Studies, (Washington D.C. : George town Press, 1969);
pp. 112 - 115.

จะเห็นได้ว่าโร เซ็นบาวม ได้เน้นถึงความแตกต่างของ เด็กส่วนใหญ่ซึ่งแสดงว่าในการสร้างแบบฝึกหัดในความเห็นของโร เซ็นบาวม นั้นผู้สร้างจะต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาของเด็กไปด้วย ซึ่งตรงกับความเห็นของ ฮาร์เลส (Harless) ที่กล่าวว่า

การเขียนแบบฝึกหัดต้องแน่ใจในภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียน และควรสร้างโดยใช้หลักจิตวิทยาในการแกและสนองตอบดังนี้

1. ใช้แบบฝึกหัดหลาย ๆ ชนิดเพื่อเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจ
2. แบบฝึกหัดที่จัดทำขึ้นนั้นต้องให้นักเรียนสามารถแยกออกมาพิจารณาได้ว่าแต่ละแบบ แต่ละขงของการให้ทำอะไร
3. ให้นักเรียนได้ฝึกการตอบแบบฝึกหัดแต่ละชนิด แต่ละรูปแบบว่ามีวิธีการตอบอย่างไร
4. นักเรียนควรมีโอกาสตอบสนองสิ่งเร้าที่กล่าวด้วยการแสดงออกทางความสามารถและความเข้าใจลงในแบบฝึกหัด
5. นักเรียนควรมีสิ่งที่เรียนรู้จากบทเรียนมาตอบในแบบฝึกหัดให้ตรงเป้าหมายที่สุด¹⁰

นอกจาก โร เซ็นบาวม และ ฮาร์เลส ที่กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกหัดที่ดีไว้ดังกล่าวแล้ว ยังมีนักการศึกษาอีกหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกหัดที่ดีและกระบวนการในการใช้แบบฝึกหัดไว้ดังนี้

บิลโลส (Billows) ได้ให้ความเห็นว่าก่อนที่จะให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ครูควรจะนำมาอภิปราย หรือทำกันในห้องเรียนเสียก่อนจึงจะให้ทำแบบฝึกหัดนั้น ครูอาจจะอนุญาตให้

¹⁰ J.H. Harless, "The Two Meanings of Mathematics,"

นักเรียนเลือกทำแบบฝึกหัดที่ตนเองพอใจก่อน แล้วจึงทำแบบฝึกหัดที่เหลือจนครบ ครูทวงให้นักเรียน
ทำแบบฝึกหัดนั้นซ้ำแล้วซ้ำอีกก่อนที่จะให้แบบฝึกที่ยากขึ้นไป แบบฝึกหัดที่ดีนั้นจะต้องดึงดูดความสนใจ
และสมาธิของเด็ก และควรจะให้โอกาสให้เด็กฝึกทักษะที่แยกออกไปเฉพาะเรื่อง โดยแนะนำ
หรือสร้างแบบฝึกเฉพาะสำหรับผู้ที่อ่อนค่านใดค่านหนึ่ง แบบฝึกหัดที่ดีนั้นควรจะเป็นแบบฝึกหัดสำหรับ
เด็กเก่ง และซ่อมเสริมสำหรับเด็กอ่อนได้ในขณะเดียวกัน¹¹ บิลโลว์ส ได้ให้ความเห็นต่อไปอีกว่า
หนังสือแบบฝึกหัดมีมากจริงๆ แต่มักเป็นหลาย ๆ เรื่องปนกัน ครูควรสร้างแบบฝึกหัดสำหรับเรื่องใด
เรื่องหนึ่งขึ้นฝึกเด็ก โดยเฉพาะจะช่วยให้เด็กกระตือรือร้น และสนใจที่จะทำมากกว่า และครูควร
ใช้ภาษาที่สื่อความหมายและเหมาะสมกับวัย วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิหลังทางภาษาของเด็ก¹²

บาร์เน็ต (Barnett) และเพื่อน ได้ให้ความเห็นในเรื่องแบบฝึกหัดไว้ว่า
แบบฝึกหัดที่ดีควรมีข้อเสนอแนะในการใช้ ควรมีให้เลือกทั้งแบบกำหนดคำตอบและแบบตอบโดยเสรี
คำสั่งหรือตัวอย่างที่ใช้ไม่ควรยาวเกินไปเพราะทำให้เข้าใจยาก ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง
ได้มากที่สุด นอกจากนั้นแบบฝึกหัดควรมีหลายลักษณะและมีความหมายต่อผู้ฝึก¹³

¹¹F.L. Billows, "Essential qualities of an Exercises,"
The Techniques of Language Teaching (London : Longmans, Green and
Co. Ltd., 1962), p. 87.

¹²F.L. Billows, "The Teacher Works Out His Own- Exercises,"
The Techniques of Language Teaching (London: Longmans, Green and
Co. Ltd., 1962), pp. 174 - 75.

¹³J.A. Barnett, Geoffrey Broughton, and Thomas Green -wood,
Teachers' Handbook 2 (Middlesex : Penquin Books Ltd., 1969), p. 11.

ทักเกอร์ (Tucker) กล่าวว่า แบบฝึกหัดควรมีรูปแบบและโครงสร้างที่จะฝึกอย่างกว้างพอ ทุกแบบฝึกหัดต้องมีความหมายและตรงตามจุดมุ่งหมาย และเป็นแบบฝึกหัดที่ใช้ได้นาน ๆ แบบฝึกหัดที่มากเกินไปหรือใช้ประโยคคำสั่งยาว ๆ ก็อาจจะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้ ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่ง่ายเหมาะกับวัยและระดับการเรียนรู้ของผู้ฝึกหัด¹⁴

เกี่ยวกับเรื่องของแบบฝึกหัด ไฉมนักการศึกษาของไทยให้ความเห็นไว้ดังนี้คือ
กอ สวัสดิ์พานิชย์ ได้ให้ข้อเสนอแนะในการฝึกทักษะไว้ว่า

1. ครูต้องเตรียมแบบฝึกหัดให้รอบคอบว่าต้องใช้แบบฝึกหัดแบบไหน ใช้อย่างไร และต้องพิจารณาควยว่าแบบฝึกหัดนั้นจะช่วยให้ฝึกทักษะนั้น ๆ จนนำไปใช้ได้หรือไม่
2. ให้แบบฝึกหัดสั้น ๆ แ่หลาย ๆ แบบ เพื่อฝึกฝนทักษะอันเดียวกันจนเกิดความแม่นยำ แบบฝึกหัดควรมีหลายแบบเด็กจะได้ไม่เบื่อ
3. ให้ฝึกในสภาพการรู้ที่แตกต่างกัน เช่น คัดบนกระดานดำ คัดบนกระดานมาปิดไว้ให้อ่าน
4. ประเมินผล การประเมินผลตอนฝึกหัดนั้น ต้องประเมินเพื่อควาเด็กเกิดความชำนาญในทักษะนั้นเพียงไหน อาจให้เด็กออกมาพูดว่าทำอะไรไม่ได้ในแบบฝึกหัดนั้น หรืออาจหาวิธีเพื่อคนควาเด็กทำแบบฝึกหัดนั้น ๆ ไม่ได้เพราะอะไร ถ้าเราไม่ประเมินผล เราจะไม่มีโอกาสฝึกเด็กให้เกิดทักษะที่ต้องการได้¹⁵

¹⁴C. Allen Tucker, "Evaluating Beginning Textbooks," English Teaching Forum, 6(September - October, 1968), p. 10.

¹⁵กอ สวัสดิ์พานิชย์, "แนวการสอนภาษาไทย," เอกสารการนิเทศการศึกษา คู่มือครูภาษาไทย ฉบับที่ 117, (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2514), หน้า 1-2.

ศศิธร สุทธิแพทย์ ได้ทำการทดลองและรวบรวมลักษณะที่ดีของแบบฝึกหัดไว้ดังนี้

1. ใจหลักจิตวิทยา
2. ส่วนวนภาษาไทย
3. ใจความหมายต่อชีวิต
4. คัดใจเร็วและสนุก
5. ปลุกความสนใจ
6. เหมาะกับวัยและความสามารถ
7. อาจศึกษาควยตนเองได้¹⁶

บรูคส์ (Brooks) กล่าวว่า

แบบฝึกหัดที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนภาษานั้นต้องได้รับการปรับปรุงให้เข้ากับสภาพของผู้เรียนและทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งตามความจริงแล้วแบบฝึกหัดแต่ละชนิดควรจะเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน และแบบฝึกหัดจะคงมีความหมายต่อผู้เรียนไม่เฉพาะแต่ในขณะทำแบบฝึกหัดเท่านั้น แบบฝึกหัดนั้นไม่ควรล้าสมัยเร็วเกินไป แบบฝึกหัดที่ดีควรจะได้รับการปรับปรุงควบคู่ไปกับหนังสือแบบเรียนเสมอ และควรใช้ได้ดีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน หากครูไม่ได้จัดทำขึ้นเอง เพราะไม่มีเวลาหรือไม่มีความสามารถที่จะศึกษาวามีสำนักพิมพ์หรือผู้เขียนคนใดรวบรวมพิมพ์ขึ้นในบาง ถ้าเป็นไปได้ครูควรจัดทำขึ้นเอง เพราะเพียงการสอนเพิ่มเวลาและการเตรียมเนื้อหาอย่างเหมาะสมไม่เป็นการเพียงพอสำหรับสอนภาษา¹⁷

จากความคิดเห็นและการศึกษาของนักการศึกษาที่ได้อธิบายมาแล้วนั้นเป็นการยืนยันได้ว่าแบบฝึกหัดที่ดีจะสามารถจะฝึกทักษะให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้เป็นอย่างดี แบบฝึกหัดที่ดีนั้นจะต้องประกอบด้วยรูปแบบของแบบฝึกซึ่งมีมากมายหลายชนิดที่สามารถจะนำไป

¹⁶ ศศิธร สุทธิแพทย์, เรื่องเดิม, หน้า 72.

¹⁷ Nelson Brooks, Language and Language Learning (2 nd ed.; New York: Harcourt, Brace & World, 1960), pp. 72 - 73.

ใช้ไต่ทั้งในการฝึกทักษะในห้องเรียน หรือในการทดสอบ ทั้งนี้แล้วแต่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์
ที่ต้องการ

ในเรื่องของรูปแบบนี้ ได้มีผู้ค้นคว้าและเขียนไว้มากนัก ผู้วิจัยได้เลือกกล่าวถึงเฉพาะ
รูปของแบบฝึก ที่เห็นว่าสามารถนำไปใช้สร้างแบบฝึกหัดทั่ว ๆ ไปได้ดังต่อไปนี้

บรูคส์ (Brooks) ได้เสนอรูปแบบของแบบฝึกหัดไว้หลายชนิดที่เป็นประโยชน์ใน
การฝึกทักษะทางภาษาไว้ดังนี้

1. การเปลี่ยนคำ (Repetition) เป็นการฝึกโดยให้นักเรียน
นักเรียนเปลี่ยนแบบครุฑที่ที่ครูพูดจบ แล้วครูย้ำอีกทีหนึ่ง โดยครู
อาจจะเพิ่มคำต่อไปเรื่อย ๆ แล้วให้กล่าวเปลี่ยนแบบทั้งประโยค
2. การเปลี่ยนโครงสร้างของประโยค (Transformation)
เช่น เปลี่ยนประโยคบอกเล่าเป็นประโยคคำถามหรือประโยค
ปฏิเสธ
3. การแทนที่ของคำโดยเปลี่ยนจากคำนาม เป็นคำสรรพนาม
(Replacement) เช่น
เฮเลน ออกจากบ้านตอนเช้าตรู่ แทนคำ "เฮเลน"
ด้วย "เธอ" เป็น
เธอ ออกจากบ้านตอนเช้าตรู่
4. การตอบโต้ตอบ (Rejoinder) นักเรียน
แต่งประโยคโต้ตอบ ประโยคที่กำหนดให้
5. การเรียบเรียงข้อความใหม่ (Restatement)
โดยกำหนดข้อความให้นักเรียน แล้วให้นักเรียนตั้งข้อความ หรือ
หาข้อความมาเติม โดยยังคงความหมายเดิมไว้ เช่น
"บอกเขาให้คอยคุณ" เป็น "คอยฉันด้วย"
"ถามเขาวาอายุเท่าไร" เป็น "คุณอายุเท่าไร"
6. การเติมข้อความหรือคำให้สมบูรณ์ (Completion)
โดยให้เติมคำหรือข้อความลงในช่องว่างในประโยคให้สมบูรณ์
หรือเขียนเป็นประโยคที่ถูกต้อง เช่น
ฉันจะไปตามทางของฉัน ส่วนท่านไป
เป็น : ฉันไปตามทางของฉัน ส่วนท่านไปตามทางของท่าน

7. การย้ายที่คำ (Transposition) โดยย้ายคำแห่ง
คำหรือเติมคำใหม่มีความหมายเหมือนข้อความที่กำหนดให้ เช่น

ฉันทิว เป็น ฉันทิว

8. การขยายความ (Expansion) จัดวางคำใหม่ให้เหมาะสม
เพื่อขยายความ เช่น

ฉันทิวจักเขา ขยายเป็น ฉันทิวจักเขาที่สุด

9. จักักคำให้แคบลง (Contraction) โดยใช้คำ ๆ
เดียวแทนข้อความในประโยค เช่น

วางมือคุณบนโต๊ะ เป็น วางมือคุณที่นั่น

10. การรวมประโยค (Integration) รวมประโยค
2 ประโยค เป็นประโยคเดียวโดยใช้คำเชื่อมที่เหมาะสม

ฉันทิวจักชายคนนั้น รูปร่างเขาเหมือนคุณ
เป็น : รายคนที่ฉันทิวจักกันนั้นรูปร่างเหมือนคุณ

11. การเปลี่ยนคำ (Inflection) โดยการเปลี่ยน
คำอันแทน เช่น คำสรรพนาม เป็นสรรพนามอื่น และ คำนาม
เป็นคำนามอื่น

เขาซ้อลูกกวาด เปลี่ยนเป็น เธอซ้อลูกกวาด

12. การทำประโยคให้สมบูรณ์ (Restoration)
โดยกำหนดส่วนของประโยคเป็นตอน ๆ ให้นักเรียนมาเรียงเป็น
ประโยค¹⁸

¹⁸ Ibid, pp. 156 - 161.

ศศิธร สุทธิแพทย์ ไก่กล่าวถึงรูปแบบของแบบฝึกหัดไว้ดังนี้

1. กำหนดค่าให้ แล้วให้เลือกโดยการกฎเครื่องหมาย
หน้าขอความที่เห็นว่าจะเติมลงในประโยคอย่างไรใจความมากที่สุด
2. ตอบคำถามโดยใช้คำสรรพนามแทนคำนามในประโยคคำถาม
3. เรียงคำให้ถูกต้องตามตำแหน่ง อาจเพิ่มเติมคำได้ตามความ
จำเป็น
4. เปลี่ยนประโยคเชิงบอกเล่าให้เป็นประโยคเชิงปฏิเสธ
5. เขียนประโยคใหม่โดย เปลี่ยนคำนาม เป็นคำสรรพนาม
6. เลือกคำที่กำหนดให้เติมลงในช่องว่างขอความให้ได้ความ
ชัดเจน อย่าใช้คำหนึ่งเกินกว่า 1 ครั้ง
7. สมมุติเหตุการณ์ขึ้นแล้วให้เขียนบทสนทนาโต้ตอบกัน
8. กำหนดขอความขึ้น แล้วทิ้งช่องว่างไว้ ให้หาคำมาเติมช่องว่าง
ให้เหมาะสม
9. ให้เติมคำลงในประโยคให้สมบูรณ์ โดยใช้คำที่ขึ้นต้นด้วยอักษร
ที่กำหนดให้
10. อ่านขอความหรือประโยคแล้วตั้งคำถามเกี่ยวกับคำที่กำหนดให้
11. เปลี่ยนคำกริยาในประโยคที่กำหนดให้ ให้เป็นกาลอื่น
12. เปลี่ยนคำกริยาในประโยคที่กำหนดให้ ให้เป็นกาลอื่นที่มี
ใจความรับกับกริยาคำแรก
13. ให้คำโดยสลัที่และแยกกันอยู่ แล้วให้เรียบเรียงใหม่ให้เป็น
ขอความเดียวกัน
14. นำคำไปเติมในประโยคให้สมบูรณ์
15. เติมคำใดคำหนึ่งลงในช่องว่างเพื่อให้ประโยคสมบูรณ์
16. ให้รวมประโยคตั้งแต่สองประโยคขึ้นไปมารวมกัน
17. อ่านขอความที่ให้แล้วตอบคำถาม
18. หากคำอื่นหรือคำตรงกันข้ามกับคำที่กำหนดให้

19. นำคำที่กำหนดให้มาแต่งเป็นเรื่องราว
20. ให้เขียนข้อความสั้น ๆ โดยจะกำหนดจำนวนคำไว้ให้
คยก็ได้¹⁹.

นอกจากรูปแบบของแบบฝึกหัดดังกล่าวมาแล้ว นิภา ชวนะพานิช ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกหัดทักษะเรื่องสระเสียงยาว สำหรับชั้นประถมศึกษาพบว่ารูปแบบของแบบฝึกหัดควรมีหลายรูปแบบ เช่น การจับคู่คำเหมือนกัน หรือจับคู่ภาพที่มีความหมายตรงกันกับคำ การทายปัญหา การเติมคำ การวาดภาพ ตลอดจนการเล่นเกมส์ และแบบฝึกหัดสำหรับเด็กชั้นประถมต้นควรมีรูปภาพเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้คำศัพท์ไปด้วย²⁰ เกี่ยวกับรูปแบบของแบบฝึกหัดสำหรับชั้นประถมต้นนี้ Lawrence และ Hayden ได้กล่าวไว้ดังนี้คือ

1. ให้นักเรียนเขียนชื่อสิ่งของที่เรากำหนดให้ในแบบฝึกหัด
2. ให้หัดเติมพยัญชนะเพื่อให้คำนั้นสมบูรณ์
3. กำหนดให้และเลือกเติมคำลงในประโยคให้สมบูรณ์
4. เรียงคำต่าง ๆ ให้เป็นประโยคที่สมบูรณ์ถูกต้องตามหลักภาษา²¹

จากรูปแบบของแบบฝึกหัดที่ได้อธิบายและกล่าวมาแล้วนี้ ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงและดัดแปลงให้เหมาะสมกับเรื่องและผู้เรียน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ตลอดจนหลักการสำคัญ ๆ ในการสร้างแบบฝึกหัดดังนี้

¹⁹ ศศิธร สุทธิแพทย์ เรื่องเกม, หน้า 34 - 39.

²⁰ นิภา ชวนะพานิช เรื่องเกม, หน้า 5.

²¹ Lawrence E. Hafner and Hayden B. Jolly, "Association of the Printed word with a Picture," Pattern of Teaching Reading in the Elementary School (New York: The Macmillan Company, C. 1972), pp. 84 - 85.

1. กฎการเรียงรูของ ธอร์น ไคค์ (Thorndike) ที่กล่าวไว้ว่า "ถ้าสิ่งเร้าและสิ่งตอบสนองเชื่อมโยงกันก็จะสร้างความพอใจให้กับผู้เรียน"²² จากกฎข้อนี้ผู้วิจัยได้แนวคิดที่ว่า แบบฝึกหัดที่สร้างขึ้นจะต้องเหมาะสมกับวัยของเด็กคือไม่ยากและไม่ง่ายเกินไปสำหรับเด็กชั้นนี้และวัยนี้ เพื่อจะทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่าย

2. ผู้วิจัยได้จัดเรียงแบบฝึกหัดจากง่ายไปหายาก และลักษณะของแบบฝึกหัดนั้นผู้วิจัยจะเลือกใช้คำ หรือข้อความ หรือรูปภาพที่เด็กสนใจ และเด็กรู้จักเพื่อให้เด็กเข้าใจได้ง่าย และดึงดูดความสนใจของเด็ก ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการฝึกและจะช่วยย้วยุ้ให้ติดตามต่อไปตามหลักของการจูงใจ²³

3. แบบฝึกหัดนั้นควร เป็นแบบฝึกหัดสั้น ๆ แคหลาย ๆ แบบเพื่อฝึกหัดอันเดียวกันนั้นจนเกิดความแม่นยำ แบบฝึกหัดจึงควรมีหลายแบบเด็กจะได้ไม่เบื่อ²⁴ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาพิจารณาในการสร้างควย

²² เคโซ สวนานนท์, "หลักจิตวิทยาทั่วไป" (พระนคร: โรงพิมพ์โอเคียนส์โตร, 2510) หน้า 159 - 62.

²³ เคือน สินธุ์พันธุ์ประทุม, "การจูงใจ" เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาการศึกษาเบื้องต้น, (แผนกจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 112 - 19.

²⁴ กอ สวัสดิ์พานิชย์, "แนวการสอนภาษาไทย," คู่มือครูภาษาไทย (หน่วยศึกษานิเทศการศึกษา, กรมฝึกหัดครู, 2515), หน้า 1 - 2.

4. แบบฝึกหัดสำหรับนักเรียนชั้นประถมต้นควรจะมีรูปภาพเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ คำและความหมายของคำนั้นไปในตัวด้วย²⁵ เพราะภาพเป็นอุปกรณ์การสอนที่ใช้ได้ผลที่สุดใน การสอนภาษา²⁶ โดยเฉพาะนักเรียนในวัยนี้ชอบรูปภาพและสิ่งที่น่าสนใจ ๆ ใหม่ ๆ ไม่ซ้ำแบบกัน ผู้วิจัยจึงสร้างแบบฝึกหัดที่มีรูปภาพประกอบมาก ๆ แทรกใส่ไว้ในแบบฝึกต่าง ๆ โดยไม่ซ้ำกันเพื่อให้ เด็กได้ฝึกฝนไปด้วยความเพลิดเพลินและได้ความรู้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะรูปภาพเป็นแรงจูงใจ อย่างหนึ่งในการเรียนการสอนสำหรับเด็กในระดับนี้

5. การรู้ผลความก้าวหน้าของตนเองได้แก่การเฉลยคำตอบให้ทราบเพื่อให้ผู้เรียน ทราบผลงานของตนว่าต้องปรับปรุงแก้ไขหรือมีความก้าวหน้าในขั้นใด การสร้างแบบฝึกหัดจึง ต้องมีคำตอบประกอบกัน และอีกประการหนึ่งจะเป็นเครื่องช่วยให้เขาฝึกฝนและหาความรู้ด้วย ตนเองได้²⁷ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดทำเฉลยไว้ท้ายเล่มด้วย เพื่อให้ นักเรียนได้เปิดดูเมื่อเกิดปัญหา สงสัยหรือไม่เข้าใจ และเพื่อว่าเด็กจะได้ตรวจสอบว่าตนเองมีผลสำเร็จในการเรียนเพียงใด

²⁵ Robert Lado, Language Teaching A Scientific Approach (New York : Mc Graw-Hill, Inc., 1964), p. 195.

²⁶ Emerald V. Dechant, "Learning to read Picture," Improving the Teaching of Reading (อ้างใน นิภา ชานะพานิช, "การสร้างแบบ ฝึกหัดทักษะภาษาไทย เรื่องสระเสียงยาว" วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

²⁷ ศศิธร สุทธิแพทย์. เรื่องเดิม, หน้า 69.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกหัดภาษาไทยนี้มีผู้สร้างไม่มากนัก เท่าที่พบมีดังนี้

1. นิภา ชวนะพานิช ได้ศึกษาและสร้างแบบฝึกหัดทักษะเรื่องสระเสียงยาว สำหรับชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยใช้แบบสำรวจความคิดเห็นสำรวจความคิดเห็นอาจารย์ใน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 50 คน และอาจารย์โรงเรียนสาธิตในกรุงเทพมหานคร 50 คน ผลการวิจัยพบว่าลักษณะของแบบฝึกหัดส่วนใหญ่ที่มีอยู่ในแบบฝึกหัดใช้ได้และเหมาะสมกับนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้น²⁸

2. ศศิธร สุทธิแพทย์ ได้สร้างแบบฝึกหัดสำหรับสอนเรื่องวลีในภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา โดยทดลองใช้แบบฝึกหัดกับนักศึกษาวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี จำนวน 100 คน ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกหัดมีประสิทธิภาพทำให้นักศึกษามีความรู้เรื่องวลีเพิ่มขึ้น สามารถนำไปใช้สอนเรื่องวลีในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาได้²⁹.

²⁸ นิภา ชวนะพานิช, "การสร้างแบบฝึกหัดทักษะภาษาไทย เรื่องสระเสียงยาว สำหรับชั้นประถมศึกษาตอนต้น," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

²⁹ ศศิธร สุทธิแพทย์, "แบบฝึกหัดสำหรับสอนเรื่องวลีในภาษาไทย ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).